

Pandemi Döneminde Bilimsel Dergilerde Değerlendirme Süreçleri ve Bilgi Dünyası

Evaluation Processes in Scientific Journals and Information World During Pandemic Period

Nermin ÇAKMAK

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atıf yapmak için/ To cite this article:

Çakmak, N. (2020). Pandemi döneminde bilimsel dergilerde değerlendirme süreçleri ve Bilgi Dünyası. *Bilgi Dünyası*, 21(1), 1-6. doi: 10.15612/BD.2020.839

Makale türü / Paper type: Editörden / Editorial

Doi: 10.15612/BD.2020.839

Geliş Tarihi / Received: 29.06.2020

Kabul Tarihi / Accepted: 29.06.2020

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 30.06.2020

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, TÜRKİYE/TURKEY

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <http://www.bd.org.tr/index.php/bd/index>

Pandemi Döneminde Bilimsel Dergilerde Değerlendirme Süreçleri ve Bilgi Dünyası

Evaluation Processes in Scientific Journals and Information World During Pandemic Period

Nermin ÇAKMAK*

The pandemic affected all fields mainly the health sector but the others such as tourism, education, commerce, economy, and social activities and forced humans to change their habits. One area affected by the pandemic is the field of research, and publishing, particularly evaluation of manuscripts in the scholarly journals. Within this editorial, the effect was contrasted between the health and life journals and social sciences journals. Particular discussion followed for the commonalities and differences of the Information World and the other journals. I wish health for everyone.

Ülke olarak, 2019 Aralık ayında Yeni Koronavirüs (Covid-19)'ün Çin'in Wuhan kentinden başlayıp Dünya'ya yayılmasını (Bağ ve Sade, 2020) ve ülkelerin Covid-19 ile mücadelesinin simülasyonunu uzaktan izlerken 11 Mart 2020 tarihinde Türkiye'de ilk Covid-19 vakasının tespiti ("Gündem", 2020) ile bir anda kendimizi gerçeğin içinde buluverdik. Bu süreci henüz tam olarak anlamlandıramadan 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından Covid-19 küresel salgın (pandemi) olarak ilan edilmiş (Bağ ve Sade, 2020) ve bir anda toplumları sosyolojik, psikolojik, teknolojik ve ekonomik dönüşüme uğratmıştır.

Pandemi, başta sağlık sektörü olmak üzere, eğitimden, ticarete, turizme, her alanda ekonomik ve sosyal faaliyetlerde eski kazanımlarımızı ve alışkanlıklarımızı değiştirmeye zorlamıştır. Bahsedilen pek çok alanda olduğu gibi bu süreçten etkilenen önemli alanlardan birisinin de bilimsel dergi değerlendirme süreçleri olduğunu söyleyebiliriz. Editöryel bir yazı olduğu için bu süreçlere derinlemesine yer verilmeden sağlık ve yaşam bilimleri alanındaki dergiler ile sosyal bilimler alanındaki dergiler arasındaki farklar açısından kısa bir değerlendirme yapılmıştır. Bununla birlikte, Pandemi döneminde

* Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, nermin.cakmak@atauni.edu.tr
Assist. Prof. Dr., Atatürk University, Faculty of Letters, Department of Information and Records Management.

Bilgi Dünyası dergisinin bilimsel değerlendirme süreçlerinin alanındaki diğer dergilerle benzerlikleri veya farklılıkları ne olmuştur sorusuna da kısaca yanıt verilmiştir.

Özellikle, Covid-19 ile ilgili yoğun makale üretiminin olduğu ve bu makalelerin bir an önce yayımlanması için başvuru için sağlık ve yaşam bilimleri alanındaki bilimsel dergilerin editörleri tarafından kriz döneminde makale kabul ve değerlendirme süreçlerinin etkilendiği vurgulanmıştır (Kılınç, 2020; Seçil, 2020; Yılmaz, 2020). Bu dergilerde 2020 Ocak-Haziran ayları arasında makale başvuru sayısında hızlı bir artış olduğu, makalenin dergiye gelişi ve ilk kabul zamanının 9 güne kadar indiği, bazı dergilerde bu sürenin daha da kısaldığı görülmüştür (Kılınç, 2020; Yılmaz, 2020). Diğer taraftan hızlı olma adına değerlendirme süreçlerinde kaliteden ödün verilebildiği, artan makale sayısının editörlerin ve hakemlerin iş yükünü arttırdığı, bu iş yükünün bazen değerlendirme süreçlerinin uzamasına yol açabildiği ya da Covid-19 ile ilgili makalelerin öncelenmesi ve diğerlerinin geciktirilmesinden kaynaklı eşitsizlikler olabildiği belirtilmiştir (Seçil, 2020). Bunun yanında makalelerin önemli bir kısmının hızlı yazılmalarına bağlı olarak tasarım, sunum ve yazım niteliği açısından daha düşük kalitede olduğu, etik ihlal risklerinin arttığı ve pek çok makalenin de bu nedenlerle reddedildiği gözlenmiştir (Seçil, 2020).

Bazı dergilerde de bu süreçlerin tersine bu 6 aylık dönemde dergiye gelen makale sayılarında önemli bir düşüş olmuş ve neredeyse sayıyı çıkarabilecek makale sayısına ulaşamamıştır. Bazı editörlerin ve hakemlerin aynı zamanda akademisyen olmaları, eğitimde yeni bir deneyimle karşılaşmaları ve Pandemi sürecinde zamanlarının önemli bir kısmını ders, ödev ve sınav gibi eğitim etkinliklerini uzaktan (online) yapmaya harcamaları dergiye gelen makalelerin bilimsel değerlendirme süreçlerinde esnek olunmasını gerektirmiştir. Bu da zaman zaman değerlendirme süreçlerinin uzamasına yol açmıştır. Aynı şekilde yazarların da benzer deneyimler yaşamaları, yazarlardan istenen revizyon sürelerinde de toleranslı olmayı gerektirmiş ve bunun da yine değerlendirme sürelerinin uzamasına yol açtığı gözlenmiştir (Kıran, 2020).

Şahin (2020) tarafından, eğitim, hukuk, ekonomi, edebiyat, ilahiyat, maliye, psikoloji, tarih ve yönetim alanında 27 dergi editöründen 4 açık uçlu soru ile elde edilen veriler sosyal ve beşeri bilimler disiplinlerindeki dergilerin Pandemi döneminde sağlık ve yaşam bilimleri alanındaki dergilerle bazı yönlerden benzer bazı yönlerden de farklılıklar taşıdıkları belirlenmiştir. Sosyal bilimler alanında da bu dönemde bazı dergilerde makale sayılarında artış olduğu gözlenirken bazılarında makale sayılarında düşüş olduğu belirlenmiştir. Ancak makale sayısı artarlarda da bu artışın sağlık ve yaşam bilimleri alanında olduğu gibi ağırlıklı olarak Covid-19 konusunda olmadığını tespit edilmiştir. Sosyal bilimlerdeki bu makale artışı, bazı yazarların (araştırmacıların, akademisyenlerin) evde karantina dönemini araştırmalarını tamamlamak için bir fırsat olarak değerlendirmelerinden ve bu çalışmalarını hızla makaleye dönüştürerek dergilere yayımlamak üzere göndermelerinden kaynaklanmıştır. Sağlık ve yaşam

bilimleri alanındaki dergilerin aksine sosyal bilimler alanındaki bazı dergilerde hakem değerlendirme süreçleri değerlendirme davetini kabul, nitelikli rapor oluşturma, hız vb. açılardan daha etkili gerçekleşmiş ve aynı zamanda yazarların da revizyon hız ve kalitesi artmıştır. Bazı dergilerde de sağlık ve yaşam bilimleri alanındaki bazı dergilerde olduğu gibi editörlük süreçlerinin evden sürdürülmesine ve ev ortamından kaynaklı sorunlar yaşanmasına bağlı olarak süreçlerin zamanlamasında sorunlar yaşanabilmiştir. Aynı şekilde bazı hakemlerin de uzaktan eğitim nedeniyle yoğunlaşmaları makale değerlendirme süreçlerini aksatmıştır.

Pandemi döneminde sosyal bilimler alanındaki dergilere gönderilen makale türünün daha çok derleme makale olduğu gözlenmiştir. Bu makalelerde Covid-19, uzaktan eğitim, pandemi gibi konuların ele alınmaya başlandığı görülmüştür. Sosyal bilimler alanındaki dergilere gelen pandemi ile ilgili makalelerin de sağlık ve yaşam bilimleri alanındaki makalelerde olduğu gibi alelacele hazırlandıkları, kalitelerinin düşük olduğu, yüzeysel, kuramsal temeli olmayan çalışmalar olduğu ve bu bağlamda ön değerlendirme ve hakem değerlendirme süreci sonunda önemli bir kısmının reddedildiği görülmüştür. Pandemi döneminin belirsizliğinden ve iş yoğunluğundan kaynaklı olarak yazarlarda, editörlerde ve hakemlerde en yaygın görülen psikolojik etkinin stres, zihinsel yorgunluk ve motivasyon kaybı olduğu gözlenmiştir (Şahin, 2020).

Pandemi döneminde Bilgi Dünyası'nın bilimsel değerlendirme süreçleri de sosyal bilimler alanındaki dergilerle benzerlik göstermiştir. Aynı şekilde dergiye Türkiye'den ve dünyadan makale gönderilme sayılarında artış olmuştur. Bu artış editörlerin ve hakemlerin de iş yükünü artırmıştır. Yine aynı şekilde bazı editörlerimizin ve hakemlerimizin aynı zamanda akademik faaliyetlerini uzaktan eğitim yöntemiyle yoğun bir şekilde sürdürmeleri zaman zaman değerlendirme kabul sürelerini ve hakem değerlendirme sürelerini kısmen etkilemiştir. Aynı şekilde yazarlarımızın da revize sürelerinde uzamalar gözlenmiştir. Bu bağlamda diğer bazı dergilerde olduğu gibi değerlendirme ve revize sürelerinde tolerans gösterilmiştir.

Diğer bazı sosyal bilimler alanındaki dergilere gönderilen makalelerde olduğu gibi Bilgi Dünyası'na gönderilen makaleler de biri hariç Pandemi ile ilgili değildir. Bu çalışmaların bazıları benzerlik oranının yüksek olmasından, bazıları da nitelik, kuramsal temel ve yöntem eksikliğinden kaynaklı olarak ön değerlendirme ve hakem değerlendirme süreci sonunda reddedilmiştir.

Değerli Okurlarımız,

Pandemi sürecinin Dergimiz açısından en önemli etkilerinden biri de 2020 Haziran sayımızda çıkarmayı planladığımız 20. Yıl Özel Sayımızın Aralık 2020 sayısına ertelenmesi olmuştur. 20. yıl özel sayımızda, Bilgi Dünyası'nın yayımlanmaya başladığı 2000 yılından günümüze kadarki süreci kronolojik bir bütünsellikte ele almayı hedeflemiştik. Ancak, değerli yazarlarımız (meslektaşlarımız, hocalarımız, meslek büyüklerimiz) tarafından

kaleme alınan önemli yazıların bir kısmı tarafımıza gönderilirken, Pandemi sürecine bağlı bazı olumsuzluklar nedeniyle bir kısım yazı gönderilememiştir. Bu bağlamda Yayın Kurulumuz ile birlikte, 20. yıl özel sayısı için planladığımız konusal bütünlüğü bozmamak için özel sayımızı 2020 yılı Aralık sayısına erteleme kararı alınmıştır. Böylelikle erteleme duyurumuzu da sizlerle paylaşır, 20.yıl özel sayımız için değerli çalışmalarınızı sabırsızlıkla beklediğimizi bildiririz.

Değerli Okurlarımız,

Bu sayımız önceki paragraflarda bahsedildiği gibi Pandemi döneminin belirsizliğinden kaynaklı olarak stresli bir ortamda hazırlanmış ve siz değerli okurlarımızla buluşturulmuştur. Önceki sayılarımızda olduğu gibi bu sayımızda da ilgiyle okuyacağınızı düşündüğümüz “Hakemli” bölümümüzde beş ve “Görüşler” bölümünde de Pandemi süreci ile ilgili bir değerli makale yer almaktadır. “Tanıtım/Eleştiri” bölümümüzde de iki kitap tanıtımı sizleri beklemektedir.

Değerli Okurlarımız,

Bütün belirsizlik ve strese rağmen gerek Yayın Kurulumuz, gerekse hakemlerimiz ve yazarlarımız yoğun bir emek ve çaba harcamışlar, bütün yoğun gündem ve özel işlerine rağmen özveri ile sayımıza katkı sunmuşlardır. Hepsine ayrı ayrı teşekkür ediyor, bu zor süreçte hepsine sağlıklı günler diliyorum.

Siz değerli okurlarımıza da Dergimize ilginizden ve desteğinizden dolayı şükranlarımı sunuyorum ve sağlıklı günler diliyorum...

Kaynakça

- Bağ, M. ve Sade, G. (2020, 4 Mayıs). Dünyada Covid-19: İlk 4 ayında neler yaşandı? Salgının seyri ne durumda? *Euronews*. <https://tr.euronews.com/2020/05/04/dunyada-covid-19-salg-n-n-ilk-100-gununde-yasananlar-ilk-nerede-ortaya-c-kt-nas-l-yay-ld> adresinden erişildi.
- Gündem: Türkiye’de ilk koronavirüs vakası tespit edildi. (2020, 11 Mart). *TRT Haber*. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/turkiyede-ilk-koronavirus-vakasi-tespit-edildi-466216.html> adresinden erişildi.
- Kılınç, O. (2020, 11 Haziran). Kriz dönemlerinde kabul hızını nasıl iyileştirebiliriz? *Kriz Dönemlerinde Editörlük ve Yayıncılık: EASE Turkish Regional Chapter Online Semineri*. <https://www.youtube.com/watch?v=VEO4tmbqLEQ&t=238s>
- Kıran, K. (2020, 11 Haziran). Evde tecrit döneminde kaliteli yayıncılığa nasıl devam edebiliriz? *Kriz Dönemlerinde Editörlük ve Yayıncılık: EASE Turkish Regional Chapter Online Semineri*. <https://www.youtube.com/watch?v=VEO4tmbqLEQ&t=238s>
- Seçil, M. (2020, 11 Haziran). Kaliteli editörlük nedir, kriz dönemlerinde nasıl idame ettirilmelidir? *Kriz Dönemlerinde Editörlük ve Yayıncılık: EASE Turkish Regional Chapter Online Semineri*. <https://www.youtube.com/watch?v=VEO4tmbqLEQ&t=238s>

- Şahin, A. E. (2020, 11 Haziran). Pandemi döneminde sosyal bilimler alanındaki dergilerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Kriz Dönemlerinde Editörlük ve Yayıncılık: EASE Turkish Regional Chapter Online Semineri*. <https://www.youtube.com/watch?v=VEO4tmbqLEQ&t=238s>
- Yılmaz, O. (2020, 11 Haziran). Pandemi akademik yayıncılığı nasıl etkiledi? *Webinar: Kriz Dönemlerinde Editörlük ve Yayıncılık: EASE Turkish Regional Chapter Online Semineri*. <https://www.youtube.com/watch?v=VEO4tmbqLEQ&t=238s>